
LEVENDBARENDE HAGEDIS WEGGEVAAGD

Frans van Erve

In de Brabantse Kampina telt Frans van Erve al jarenlang de reptielen. Samen met Sietske van Maren en Sjef Ramaekers worden drie trajecten gemonitord: een gewoon traject dat al sedert 1995 gevolgd wordt en recent twee plaatjstrajecten speciaal gericht op de hazelworm. In Nieuwsbrief nr. 31 was al te lezen over de neergang van de levendbarende hagedis hier. Die neergang heeft zich helaas doorgezet. Voor de terreinbeherende instantie (Natuurmonumenten) heeft Frans een prachtig verslag geschreven met daarin een heldere analyse.

Het traject Groot Goor

Sinds het begin van de tellingen is het aantal waargenomen levendbarende hagedissen op dit traject dramatisch afgenomen. In het eerste inventarisatiejaar 1995 werden per ronde nog gemiddeld meer dan 50 exemplaren per inventarisatieronde aangetroffen. De aantallen zijn in de jaren daarna snel gekelderd en vanaf 2002 bewoog het gemiddelde zich rond 7 exemplaren per ronde. In 2005 en 2007 leek zich nog een herstel af te tekenen, maar in 2008 is een nieuw dieptepunt bereikt in de aangetroffen aantallen van de levendbarende hagedis. Het aantal aangetroffen (sub)adulte hagedissen bedroeg nog slechts minder dan 10% van het aantal in het eerste monitoringjaar 1995.

Fietspad

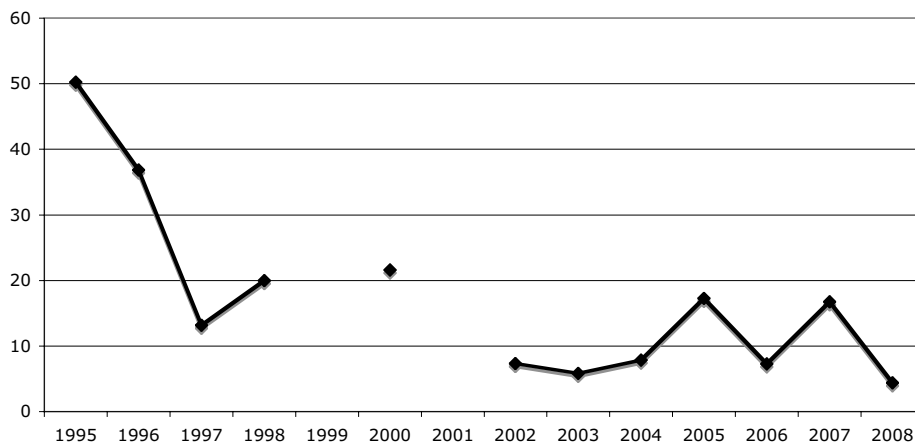
De dramatische achteruitgang van de levendbarende hagedis is onmiskenbaar. Daarvoor is geen eenduidige alomvattende verklaring te geven. Er zijn enkele omstandigheden die aanwijsbaar een negatief effect op de populatie van de levendbarende hagedis uitgeoefend hebben. Zo is deel 1 van het traject, tussen de Middenbaan en de Belverse Baan, inmiddels door dichtgroeien vrijwel geheel ongeschikt geworden voor de hagedissen. Dit pad is in onbruik geraakt na de sluiting van de aansluitende parkeerplaats aan de Franse Baan. De delen 5 en 6 van het traject, het noordelijk deel van de Valkeniersbaan, hadden al eerder de negatieve effecten te verwerken van de aanleg van een recreatief fietspad. De westberm die direct aan het fietspad grenst werd daardoor volkomen ongeschikt voor de levendbarende hagedis. Nadat in de jaren daarna de oostberm zich geleidelijk weer hersteld had, werd in 2008 midden in het voortplantingsseizoen een grootscheepse reconstructie van het fietspad uitgevoerd. Het is

De levendbarende hagedis doet het slecht in Nederland. Deze eens zo algemene hagedis heeft de afgelopen jaren steeds terrein moeten prijsgeven (Foto Ingo Janssen).

duidelijk dat hierdoor de omstandigheden ter plaatse voor de levendbarende hagedis opnieuw voor jaren zeer ongunstig geworden zijn. Daaraan moet toegevoegd worden dat de problemen met het fietspad tevoren te voorzien waren. Het pad is namelijk aangelegd dwars door de vanouds aanwezige natuurlijke laagte die fungeert als afwatering van het Groot Goor naar het dal van de Rozep.

Successie

Ook de successie van de vegetatie kan een belangrijke rol gespeeld hebben. In theorie zou de voortschrijdende successie ondervangen worden door de in het gebied ingeschaarde grote grazers (runderen en paarden). De invloed van de grazers lijkt in dit deel van Kampina echter uiterst beperkt te zijn. In het natte Groot Goor met uitgebreide gagestruwelen en zeer natte

De gemiddelde aantallen adulte hagedissen per telronde door de jaren heen. De achteruitgang is overduidelijk.

worden inmiddels al jarenlang geleidelijk steeds meer greppels en slootjes langs de paden op de heide gedempt met plagsel. Dat heeft een sterk nivellerend effect op de geschiktheid voor de fauna die afhankelijk is van juist de gevarieerde omstandigheden die het microreliëf in deze randsituaties biedt. Te denken valt aan diverse vogelsoorten (roodborsttapuit, grasmus, kneu), vlinders, kevers en insecten. Ook de

terreinomstandigheden is voor die grazers weinig te halen en zij worden daar dan ook zelden gesignaleerd. In de winter 2007/2008 is een groot deel van de boomopslag van vooral Grove den en Berk langs de Belverse Baan (delen 2 en 3 van het traject) gekapt. In het afgelopen seizoen werd daarvan echter geen positief effect voor de levendbarende hagedis geconstateerd.

levendbarende hagedis profiteert in hoge mate van dergelijke situaties.

Daarnaast bestaat de stellige indruk dat de begrazing op de drogere delen van de heide een ongunstige invloed heeft op de omstandigheden voor de levendbarende hagedis, doordat er steeds grotere aaneengesloten arealen met een eenvormige vegetatie van struikheide ontstaan.

Conclusie

Al met al is de conclusie dat het zeer slecht gaat met de levendbarende hagedis op Kampina. Ook buiten het traject van het meetnet zijn namelijk enkele negatieve ontwikkelingen gesignaleerd. Zo

NIEUW BOEK ARNOLD VAN RIJSEWIJK: HET VERBORGEN BESTAAN VAN DE GLADDE SLANG

Van de auteur van "een rugstreeppad in de polder" en "de tocht van een jonge levendbarende hagedis" is er een derde boek verschenen: "het verborgen bestaan van de gladde slang". Het boek is leuk, spannend en geeft tegelijk veel informatie over de soort. Met een prijs van slechts 11 euro is het het ideale cadeau voor de kerst!

*Auteur: Arnold van Rijsewijk
Uitgave: Stichting RAVON, 2008,
80 pagina's, full colour
Prijs: € 11,00 (+ € 3,50
verzendkosten)*